

MIN GATA

I.

Ur fabrikgatan, som, fyrkantig och kolsvart, gapar mot den stolstekta gårdens ödslighet, kommer en ung kvinna gående. På sitt mörka, friserade men af svett och damm något tofviga hår bär hon en vit matroshatt, som skuggar ett anlete så blekt, att ej ens blusens högröda färg förmår gifva en illusion af hälsa åt de ganska fina dragen. Ett ögonblick stannar hon och mäter med en lång, oändligt trött blick den snörräta proletärgatan, hvars grå husrader skymta fram genom moln af damm. Munnen, stor och mjuk, darrar till, men hon trycker våldsamt tänderna i den skälfvande läppen, griper nervöst i sin mörka kjol och korsar med ojämna steg och kantiga rörelser gatan, hvars spårvagnsskenor emellan damm och spillning glimma likt svaga rännilar i allt det tröstlösa grå. Icke en blick består hon under sin långsamma gång butikernas tröttande, banala och färgstarka utställningar, endast framför matvaruaffärens skyltfönster stannar hon och sväljer och tuggar omedvetet.

Då hör hon plötsligt smällar, klamp och skrap af grofva skor mot gatstenarna och ser några gamlingar från försörjningsinrättningen, mollskinn-

klädda och hemska i sin bleka pussighet, stulta förbi. Då är det, som om den unga arbeterskan såge sitt slutliga öde spegladt i dessa armas, ty skuggorna djupna kring läppar och ögon under hennes nu brådsakande vandring framåt.

Klockan öfver inrättningens port visar fyra, just tiden för eftermiddagskaffet i arbetarhemmen. Också hör man kvarnar surra och känner kaffedoft genom öppna dörrar och fönster. Från de många mjölmagasinen komma kvinnor i enkla, väl vårdade kläder med gräddkanna och brödkorg i ena handen, medan den andra bogserar en ostyrig småtting. Ofta sändas de små ensamma att göra affär, och den unga flickan, som med en molnstod af damm efter sig just går förbi en vidöppen port, småler och hotar med fingret en pys, som har sin ena feta lilla näfve instucken i hålen på två femöres kakor och, förstulet kikande uppåt trappan, duktigt skakar gräddkannen för att strax därefter låta sin röda tunga löpa längs kanten. Leendet dör dock snart på hennes läppar, och de vackra ögonen skåda trötta och frånvarande på skarorna af barfotalassar och dito töser, som ha det otroligt trefligt i rännstenarna och framför butikernas fönster. Hur näpna de äro, de ungarna! Visserligen ha de allt, som bör döljas, naket och till benäget beskådade genom många och stora refvor, och det är sant, att de små damerna allra helst begagna underkjolen till näsduk, och att miniatyrherrarna nödtorftigt putsa näsan med en flik af skjortan, som är lätt åtkomlig genom något af de många hålen. Men ögon ha de. De älskligaste stjärnögon tindra,

skratta och skalkas i nedsmorda, negerfärgade ansikten. Om man svär. Jo, det händer nog. Om man begagnar andra fula ord. Alldeles visst. Men man har icke så noga reda på ordens innebörd, och man är oskyldig och ganska snäll trots allt.

Krapotkins åsikter om »inbördes hjälp» ha här ett mycket godt stöd. Den, som icke på egna korta ben når upp att platta sin näsa mot butiksfönstret, lyftes beredvilligt af sin någon tum större kamrat, och kommer en liten gynnare ut i sin port med tänderna i en smörgås, så omringas han ögonblickligt, och gälla röster skrika öfver hvarandra: »Ä' de' godt?» — »Får jag en bit?» — »Bara en endaste en liten tugga, snälla du!» — Så går smörgåsen ifrån den ena lystna munnen till den andra, där gapas så stort man förmår, och ägaren tittar på med mecenatmin. Dock händer det, att han levererar batalj, om halfcirklarna efter bettet blifva alltför djupa. Men det är endast ibland och vid särdeles rara smakbitar.

Nu har vår vandrerkska hunnit långt uppåt gatan, passerat verkstäder, fabriker och många andra arbetslokaler af olika slag och storlek. Framför en af de förstnämnda står en mager gammal häst förspänd sitt lass. När arbeterskan går förbi, lyfter han sitt matta hufvud och ser efter henne med sorgsna, tiggande ögon. Hon tyckes känna blicken i sin nacke, ty hon vänder tillbaka och stryker hans lena bringa, mumlande en fråga, och hämtar ur fikan upp ett bröd — frukostrest — som den gamle kraken begärligt nappar. Endast få vandrare synas till, och spårvagnarna rulla nästan tomma. Mellan

spjälorna på en tom bagarkorg snappa ett lag sparfvar kvarblifna smulor men utan vanligt bråk och slagsmål. Allt dåsar i damm och solbadd.

Andtligen skymta några tallars gröna våglinier mot himlens blå, och bergknallar och mylla aflösa gatstenens fyrkantiga tråkighet. Också far ett nöjdt drag öfver den unga kvinnans ansikte. Några ögonblick senare lyscr hennes röda blus lik en väldig blodfläck i porten till en grå, tryckande ful hyreskasern, och så är Alma Ström, fabriksarbeterskan, som slutat sitt dagsverke några timmar tidigare än reglementerad är, ur sikte.

Öfver gårdens asfalt går hon upp för trapporna, ofta hvilande och med sviktande knän, till den cell i den stora proletärkupan, hon kallar sitt hem, och där döden sitter på sängkanten hos hennes lungsjuke broder, som vet sitt öde och tager det med stort lugn.

Ett par timmar senare eka alla gatans kaserner af fabrikspipornas gälla signaler. Och som slungade af ångkraft, vältra människomassor fram ur vidöppna verkstadsportar. Tusende och åter tusende män och kvinnor, gossar och flickor, glida genom gatans grå skymning och sila ut på tvärgator, i gårdar och spårvagnar. Det är Alma Ströms uttröttade klassyskon, som nu söka sina hem för hvilan efter ett tungt dagsverke. En armé, hvarest böjda skuldror och krokiga lemmar äro i majoritet, ädelformiga gestalter, själsfina drag icke äro sällsynta. Djupa led, där råheten ännu är godt fotad,

men som segerrikt gå framåt i intelligens och allsköns förfining.

Oupphörligt slungas nya skaror fram, glida hän och försvinna. Männen, de i sin krafts dagar, låta icke mossa växa under sina steg. Någon gång stanna de och samspråka, men oftast kasta de i förbigående några ord till hvarandra, göra så en hastig, energisk gest mot mössan som hälsning och fortsätta sin gång, tills någon af de fula, ohyggligt enahanda stenkolosserna slukar dem. Dock — för en stund. Snart synas de åter, uppsnyggade, skyn-da till möten och förrättningar, med ena handen kännande efter, om fackföreningsboken är på sin plats i bröstfickan, under det den andra har brådt att putsa mustaschen efter aftonvarden.

De yngre, helst kvinnorna, gå i grupper, prata och le, men utan stor liflighet. Alla vilja till hvilan fortast möjligt. De, som bo i andras hem, vika in i de små bodarna och hämta den torrkaffning, de sedan förtära i ett hörn af den ofta öfverbefolkade bostaden, kännande sig öfverflödiga och i vägen.

Men se på de gamla männen, de åldriga kvinnorna! O, de gamla, som fyratio, fentio år gjort evigt samma grepp med handen, haft evigt samma ljud för örat och för ögat samma syn! Se på de gamla, som åldrats i oupphörlig, tacklös kamp för ett knappt bröd åt sig och de sina, för hvilka allt i lifvet blifvit vana, allt utom det, som gör tillvaron dräglig. Se på deras krökta ryggar och stultande gång och tänk på hur det skall kännas att häfva en värkbruten, illa hvilad kropp ur bädden i arla morgon! Tänk på de långa timmarna af jäkt, bekym-

mer och fattighuset i perspektiv — så vida ej döden förbarinar sig. Tänk! — och du skall våndas af medlidande. Ty de gamla ha intet hopp. De unga kunna och skola strida sig till ljustare villkor, ofta skola de stupa — för att resa sig än starkare. Men de gamla — de kunna bara segna ned — — —

Går du sedan en sen timme gatan framåt förbi fasader, som likna jätteskallar med hundratals blinda ögon, märker du måhända ett eller annat upplyst fönster, ett lefvande öga lysa i natten. Du kan se skuggan af ett böjdt hufvud, en kraftig arm, som stöder en skäggig kind: kroppsarbetaren, sökaren, njutande kunskapens sötma. Eller din blick fångar de rytmiska rörelserna af en kvinnohand, som syr. Och du kan vara viss om att nålen ibland stannar ett par sekunder i luften med spänd tråd, medan sömmerskans ögon äro slutna kanske under bördan af en bekymmersam tanke, måhända ock inför en strålände vision af väntad älskogslycka.

Natt. Gaslyktorna lysa gult öfver den utdöda gatan, en af de kulnaste i denna vackra stad. En pickelhufva blänker till vid en tvärgatas mynning. Husen stå tunga och svarta i den stora tystnaden, och där i de tusen cellerna hvilat kropp vid kropp i blytung sömn. »Min gata» liknar en väldig fattiggraf. Men på dess kant sitter drottning Lif med halfslutna ögon, medan Döden, allförbarmaren, ännu bidar i den tungt sofvande Alma Ströms lilla rum, väntande på gryningen för att fullborda sitt arbete.

II.

En ljudligt sorlande människomassa strömmar gatan fram i dalande sol. Det är daglönare, män och kvinnor, som slutat veckans arbete. Män och kvinnor, som gå med runda aflöningsaskar i fickan, askar, i hvilka blanka mynt skramla mot en eller ett par tre sedlar. Det är högst troligt, att icke många styfrar skola finnas kvar där vid kvällens slut, och ganska säkert, att bekymren nafsas en i hälarna redan nästa dag, men denna dag affärdar man slika tankar med en munter hvissling blott.

Hela min gata är lik en dragspelslåt, framklämd af en lefnadslustig hand och grundtonen klirrar, skramlar och hoppar åter och åter fram i det gläd-tiga: »Pengar i fickan! Pengar i fickan!»

Öfverfulla äro spårvagnarna, och i butikerna står man i kö. Ungarna skina rentvättade med extra glimtar i ögonvrårna, ty i dag äro fädernas och farbröders hjärtan lätt bevekta, och man behöfver icke anstränga sig stort för att få sin kopparkofva. Ack ja! Hur vekhjärtad litet hvar är denna dag! Och man har nu äfven tid och är icke alltför trött att syna hvarandra, att kasta flickkära blickar på de mötande sköna, blickar, som man får tillbaka

med ränta. Man stannar, pratar och har roligt åt rakt ingenting, och man gnabbas en smula af pur lifsglädje. I gathörnen stå grupper af ungdom, diskuterande söndagens nöjen, och man är ibland så inne i dem, att man hvisslar och rör fötterna i takt midt för den skarpnästa pickelhufvemannens ögon.

Utanför modeaffärernas fönster dröja unga flickor, arm i arm, kritisera och beundra. Man öfverlägger, tar upp sin börs, och man räknar . . . Nåja! För några indragna middagar en tid kolar man väl ej af . . . kör! Och kort därpå kikar ett behagsjukt flickhufvud i hvarenda ruta, som återkastar en bild, glädt beundrande sig själf i ny fin sommarhatt.

Ut från skobutiken kommer en reslig arbetare, och på hans skuldra tronar en liten prinsessa, som, storglad och skrattande, visar hela världen sina spritt nya kängor. Andra småttingar möta och syna henne, smått afundsjuka. De äro ute på storpromenad med sina fäder, och det är lustigt och rörande att se de skäggiga verkstadsjättarna med oändlig omsorg lotsa fram de små i vimlet och söka afpassa sina steg efter deras.

Är man nu en kavat och lycklig hustru, en sådan, som just nu viker om hörnet vid sin makes arm, så tager man sin »gubbe» med till torget och visar honom genom prut, vägande och synande af matvaror, hvilken ekonomisk och i allo präktig »gumma» han har. Korgen proppar man full med goda saker för hela kommande veckans behof och låter mannen i sitt anletes svett knoga hem med den. Själf

går man bredvid, pryddigt klädd och med en knippa grönt i handen, medveten om att vara behaglig och afundad af alla hustrur, som måste bära sina tunga korgar själfva. Man har naturligtvis ofta en liten barnnäfve i kjolvåden eller i fars rockskört, och så mycket stilfullare är det då. Se bara! Här kommer en lycklig familj från sin torgaffär. Nu är man på sin egen gata, här är man känd; då gäller det att visa hållning. Bekanta dunka en i ryggen eller haka spatserkäppen under ens arm, några lyfta artigt sina hattar, under det andra nicka och blinka och fläcka upp kavajen, så man får se den fyllda literbuteljen lockande blänka fram.

Mot gatans stenläggning bullra oändliga tåg af vagnar och kärror, och massor af lifsmedel aflossas i butikerna. Hästarna se trötta ut, men äfven för dem har lördagen sin goda sida i form af sockerbitar och brödhalfvor, med hvilka de uppmuntras af sina lördagsglada herrar. Den där välfödde dragaren, som står utanför kaféet förspänd ett väldigt ölass, sticker till och med nosen i sin goda väns, kuskens ficka, hvar gång denne återkommer från sina expeditioner i magsinen, och gör det sällan förgäfvat.

Ahå, hur slantarna rulla denna vackra lördagsafton, hur skratten eka och välviljan värmer, enkel och sann! Här gå också de, som behöfva den. Arbetslösa, som i veckor, kanske månader icke haft stort mer att lefva af än det, goda kamrater försträckt; sjuka, utslitna stackare, som alltemellan nödgas vika in i portar eller prång för att hosta upp blodhaltigt skum; periodsupare, ofta goda

människor och skickliga i arbetet men olyckliga och urständssatta att resa sig moraliskt — för alla räcker brodersinnet till.

Just nu står utanför den stort tilltagna krogen en liten grupp, något afsides från en annan större, högljudt skämtande. Kom hit och se! Den lilla gruppen består af en helgdagsklädd, rätt ståtlig arbetare och två utmärglade stackare, ytterst dåligt klädda. Från krogen ångar löksås och finkel i behaglig förening, en doft, som de två äfven synas fullt uppskatta. Nu finnes det ingen lukt i hela vida världen härligare och mer retande för svultna uteliggare än just denna. Det vet också den välklädde arbetaren och — ah, hur det smakar att äta det kryddade köttet och känna het, rafflande dryck i strupen! Det smakar allt något de stackars slarfvarna.

Sprit? Jo, var säker. Och hvarför icke, när det nu är så illa ställt för en hel del människor, att sprit är den enda lycka, lifvet beskär dem?

En stund därefter skymta ett par rödmosiga ansikten i krogdörren. Ljudligt rapande, klifva de fram den korta gatbiten, som leder till parkens gröna skugga, och vid åsynen af de tvenne, mätta, otörstiga och sälla kroppsarbetarna mumlar jag hänförd: »Lefve mecenaten!»
